

Kitaabka Daanyeel - Lambar Afartan iyo Kow

Adeegga Nebinimo ee Bawlos: Isku Xidhidda Israa'iiltii Qadiimiga ahayd iyo Israa'iilta Ruuxiga ah

Jeff Pippenger
2024-01-05

Rasuul Bawlos wuxuu ahaa xidhiidhkii isku xidhayay reer binu Israa'iilkii hore iyo Israa'iilka ruuxiga ah, waayo adeeggiisa, magaciisa, duruufihiisa shakhsiyeed, iyo hawshiisa nebiyadeed dhammaantood waxay ka marag kacayaan runtaan. Isagu wuxuu isu aqoonsaday kan ugu yar rasuullada, waayo wuxuu silcin jiray dadka Ilaah.

Waayo, anigu waxaan ahay kan ugu yar rasuullada, oo aanan istaahilin in laygu yeedho rasuul, maxaa yeelay waxaan silciyey kiniisadda Ilaah. 1 Korintos 15:19.

Magaca loo bixiyey markii uu soo noqday wuxuu ahaa Bawlos, oo macnihiisu yahay yar ama wax yar, waayo isagu wuxuu ahaa kan ugu yar rasuullada. Habase yeeshee magaciisii hore wuxuu ahaa Saa'uul, oo macnihiisu yahay “la doortay”.

Markaas ayaa Ananiyas ku jawaabay, Rabbiyow, dad badan baan ka maqlay ninkan, inta xumaan ee uu quduusiintaada Yerusaaalem ku sameeyey; oo halkan wuxuu ka haystaa amar wadaaddadii sare inuu xidho kulli kuwa magacaaga ku baryaa. Laakiin Rabbiyow wuxuu ku yidhi, Soco; waayo, isagu waa weel aan doortay inuu magacayga ku hor qaado quruumaha, iyo boqorrada, iyo reer binu Israa'iil, Falimaha Rasuullada 9:13–15.

Sawlos wuxuu ahaa “weel la doortay” si uu injiilka ugu qaado quruumaha, laakiin waxay ahayd inuu marka hore soo noqdo oo loo hoosaysiiyo Bawlos (yar), waayo wuxuu u baahnaa lahaa inuu ahaado xoog badan. Bawlos wuxuu gartay in xooggiisu ku jiray yaraan tiisa, ama daciifnimadiisa.

Oo si aanan isu sarraysiin waxyi badan oo la i siiyey aawadood, waxaa lay siiyey qodax jidhka igu taal, taas oo ah malaa'ig Shayddaan oo i garaacda, si aanan isu sarraysiin. Taas aawadeed ayaan Rabbiyow saddex jeer ka baryay in ay iga tagto. Oo isagu wuxuu igu yidhi, Nimcadaydu way kugu filan tahay, waayo xooggaygu wuxuu ku taam noqdaa itaaldarrada. Sidaas daraaddeed anigu si aad u faraxsan ayaan ugu faani doonaa itaaldarradayda, si xoogga Masiixu iigu dul dego. Sidaas darteed waxaan ku farxaa itaaldarrooyinka, cayda, baahiyaha, silcinnada, iyo cidhiidhiyada Masiixa aawadiis; waayo markaas itaal darnaado, markaas ayaan xoog badanahay. 2 Korintos 12:7–10.

Bawlos waa la “doortay”, laakiin si uu u xoogaysto waxaa laga dhigay mid yar (Bawlos). Waxaa loo doortay inuu Injiilka u geeyo dadka aan Yuhuudda ahayn, laakiin qayb ahaan waxaa loo doortay aqoontiisii Axdigii Hore awgeed.

Gaar ahaan sababta aan kuugu aqaan inaad aad ugu xeeldheer tahay dhammaan caadooyinka iyo su'aalaha ka dhex jira Yuhuudda; sidaas daraaddeed waxaan kaa baryayaa inaad si samir leh ii maqasho. Noloshaydii tan iyo yaraantaydii, taas oo markii hore dhex joogtay

quruuntayda Yerusaaalem, Yuhuudda oo dhammu way yaqaaniin; kuwaas oo bilowgii i yiqiin, hadday marag furi lahaayeen, inay og yihiin in sida firqada ugu ad-adag ee diinteenna aan ugu noolaa anigoo Farrisi ah. Falimaha Rasuullada 26:3–5.

Bawlos waxaa wax baray Gamalii'eel, kaas oo loo tixgelin jiray mid ka mid ah macallimiinta ugu waaweyn ee Qorniinka Axdiga Hore.

Codsigii waa la aqbalay, oo “Bawlosna wuxuu istaagay jaranjarada, wuxuuna dadka ugu gacan haadiyey.” Calaamaddaasi waxay soo jiidatay dareenkooda, halka haybaddiisuna ay amartay ixtiraam. “Oo markii aamusan weyn la sameeyey ayuu kula hadlay afka Cibraaniyada, isagoo leh, Ragga, walaalaha, iyo aabbayaasho, maqlaa isdifaaciddayda aan imminka idiin hor keenayo.” Markay maqleen dhawaaqa erayadii Cibraaniga ee ay yiqiineen, “way ka sii aamuseen,” oo aamusnaanta guud dhexdeeda ayuu sii watay: “Runtii waxaan ahay nin Yuhuudi ah, oo ku dhashay Tarsos oo ah magaalo ku taal Kilikiya, laakiinse magaaladaan baa laygu soo barbaariyey anigoo jooga cagaha Gamalii'eel, waxaana laygu baray sida qumman oo waafaqsan sharciiga awowayaasheen, waxaanan u qiiroonaa Ilaah sida aad dhammaantiin maanta tihiin.” Qofna ma dafiri karin hadalladii rasuulka, maxaa yeelay xaqiiqooyinkii uu tilmaamay kuwo badan oo weli Yerusaaalem ku noolaa way si fiican u yaqaaneen.” Falimaha Rasuullada, 408.

Bawlos si aan kala sooc lahayn looma uu dooran, oo mid ka mid ah ujeeddooyinka gaarka ah ee adeeggiisu wuxuu ahaa inuu isku xiro taariikhda quduuska ah ee Israa'iilka tooska ah iyo taariikhda quduuska ah ee Israa'iilka ruuxiga ah. Iyadoo arrintan lala xiriirinayo, isaga ayaa qoray inta badan Axdiga Cusub. Mid ka mid ah cutubyada qoraalladiisa ayaa tilmaamaya saldhigga qaab-dhismeedka farriinta malaa'igta kowaad, iyo sidoo kale saldhigga qaab-dhismeedka farriinta malaa'igta saddexaad. Tuducaasi waa taallo taariikheed oo ku dhex taagan taariikhda Adventism-ka, taas oo tilmaamaysa kala duwanaanshaha u dhexeeya kuwa caqliga leh iyo kuwa nacasyada ah bilowga iyo dhammaadka Adventism-ka.

Haddaba, walaalayaalow, waxaannu idinka baryaynaa imaatinka Rabbigeenna Ciise Masiix iyo isu-ururintayada xaggiisa, inaan laydiin dhaqaajin si dhaqso ah xagga maanka, ama laydiin argagixin, ruux ha ahaato, ama hadal, ama warqad sidii iyada oo naga timid, sidii iyadoo maalinta Masiixu soo dhow dahay. Ninna si uu doono yuusan idiin khiyaanayn; waayo, maalintaasu iman mayso ilaa marka hore ay timaado riddadu, oo la muujiyo ninkaas dembiga ah, wiilka halaagga; kaas oo ka gees yimaada oo isa sarraysiiya wax kasta oo Ilaah la yidhaahdo ama la caabudo oo dhan; sidaas daraaddeed isagu sidii Ilaah ayuu macbudka Ilaah ugu fadhiistaa, isaga oo isu muujinaya inuu Ilaah yahay. Miyeydaan xusuusanayn in markaan weli idinla joogay aan waxyaalahan idiin sheegay? Haddana waad garanaysaan waxa hayaya, in isaga lagu muujiyo wakhtigiisa. Waayo, qarsoodiga xumaantu durba wuu shaqaynayaa; waxa keliya ee jiraa waa in kan hadda celinayaa sii celin doono ilaa laga qaado jidka. Markaas ayaa kan sharka leh la muujin doonaa, kaas oo Rabbigu ku baabbi'in doono neefta afkiisa, oo ku baabbi'in doono iftiinka imaatinkiisa; kaas oo imaatinkiisu waafaqsan yahay hawlgalka Shaydaanka oo leh xoog oo dhan iyo calaamooyin iyo yaabab been ah, iyo khiyaano kasta oo xaqdarro ah oo ku jirta kuwa halaagsamaya; maxaa yeelay, ma ay aqbalin jacaylka runta si ay u badbaadaan. Sababtaas aawadeedna Ilaah wuxuu u soo diri doonaa dhalanteed xoog leh, inay

beenta rumaystaan, in kulligood la xukumo kuwii aan runta rumaysan, laakiinse ku farxay xaqdarrada. 2 Tesaloniika 2:1–12.

Macnaha tuducan waxa uu ku saabsan yahay ka fiirsashada goorta Masiixu mar labaad u soo noqon doono. Bawlos wuxuu reer Tesaloniika xusuusinayaa inuu arrintaas hore uga jawaabay markii uu yidhi, “Miyaydaan xusuusanayn in, markii aan weli idinla joogay, aan waxyaalahan idiin sheegay?” Bawlos wuxuu isku dayayey inuu walaalaha ka ilaaliyo in lagu khiyaaneeyo mowduuca ah “imaatinka Rabbigeenna Ciise Masiix, iyo isu-ururintayada xaggiisa.”

Taariikhyahannadu waxay caddeeyaan in badh ka mid ah farriintii William Miller ay ku dhisnayd aqoonsigiisii laba kun iyo saddex boqol oo sannadood ee Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadda afar iyo tobnaad. Badhka kale ee farriintiisa, kaas oo mararka qaarkood aan la garanayn, waa hawshiisii uu ku burinayey waxbarisyada beenta ah ee ku saabsan Imaatinka Labaad ee Masiixa.

Iyadoo ku dhisan hab-raaca beenta ah ee Yesuwiyiinta, waxaa jiray (weli-na waa jiraa) waxbarid been ah oo caan ah oo William Miller si joogto ah uga soo horjeeday. Waxay ahayd waxbaridda beenta ah ee sheegaysay in imaatinka labaad ee Rabbiga ay ka horrayso kun sannadood oo nabad ah oo loo yaqaan “millennium-ka ku-meelgaarka ah,” taas oo Sister White ay sidoo kale ka soo horjeeday.

Shaqadii Miller waxay kaloo xaqiijinaysay runta ku saabsan soo-noqoshada dhab ah ee Masiixa, iyada oo ka soo horjeedda fikradihii kala duwanaa ee beenta ahaa ee ku saabsanaa kun-sannoolaha kuwaas oo ku baahsanaa waayihiisii. Bawlos wuxuu kaga hadlayaa Imaatinka Labaad 2 Tesaloniika, sidaas darteed tuducaasu wuxuu qayb ka ahaa fahamka Miller ee Imaatinka Labaad ee dhab ah. Cutubkaasi wuxuu Miller u ahaa “Runta Haatan Jirta.”

Bawlos wuxuu tilmaamayaa isku xigxig dhacdooyin muhiim ah oo la xiriira Imaatinka Labaad, wuxuuna sidoo kale bixiyaa sababta macquulka ah ee ay reer Tesaloniikaan u tahay in aanay filan soo noqoshada Rabbiga inta ay nool yihiin. Bawlos wuxuu leeyahay, “Haddaba, walaalayaalow, waxaan idinka baryaynaa imaatinka Rabbigeenna Ciise Masiix iyo isu-ururintayada xaggiisa.” Erayga “baryaynaa” macnihiisu waa in la su’aalo. Bawlos wuxuu si caqliyaysan u kala dhigdhigayaa qodobbada la xiriira Imaatinka Labaad, isagoo dhagaystayaashiisa ku hoggaaminaya nooc su’aalo iyo waraysi ah, oo loogu talagalay inuu dhegaystayaashiisa ka soo saaro falanqayn ku saabsan macquulnimada hadalkiisa.

Qaab-dhismeedka doodiisu waa in, ka hor inta aan Masiixu mar labaad soo noqon, baabtiisnimadu ay tahay in la garto oo ay xukunto, iyo in ka hor inta baabtiisnimadu taariikhda ka soo muuqan ay tahay in riddo dhacdo. Ridditaasi weli waxay ahayd mid mustaqbalka jirta, sidaa darteed soo bixitaanka baabtiisnimaduna xitaa taas ka sii dambaysay. Haddaba sidee baa qof loogu khiyaanayn karay inuu u maleeyo in soo noqoshada Masiixu dhowayd? Wuxuu adeegsadaa calaamado dhowr ah oo baabtiisnimada ah si uu u caddeeyo cidda ay tahay quwaddaas la muujiyo riddita ka dib. Wuxuu baabtiisnimada ugu yeedhaa “ninkii dembiga,” “kii sharka lahaa,” “wiilka halaagga,” iyo “qarsoodiga xumaanta.” Walaasha White si cad bay u sheegaysaa in kuwanu dhammaantood yihiin calaamado lagu garto baabtiisnimada.

“Laakiin ka hor imaanshaha Masiixa, horumarro waaweyn oo ka dhici lahaa dunida diinta, kuwaas oo hore loogu sii sheegay wax sii sheegidda, waa inay dhacaan. Rasuulku wuxuu ku dhawaaqay: ‘Maskax ahaan si degdeg ah ha u gilgilmina, hana ka welwelina, ruux midna, ama hadal, ama warqad nagu sheeganaysa inay naga timid, sidii iyadoo maalinta Masiixu ay timid. Qofna sinnaba yuusan idiin khiyaanayn; waayo, maalintaasu iman mayso ilaa marka hore riddo imanayso, oo ninkaas dembiga ah la muujiyo, kaas oo ah wiilka halaagga; kan ka geesta oo isagu iswiiniya wax kasta oo Ilaah la yidhaahdo ama la caabudo; si uu isagu sida Ilaah ugu fariisto macbudka Ilaah, isaga oo ismuujinaya inuu Ilaah yahay.’”

“Erayadii Bawlos waa inaan si qalad ah loo fasirin. Lama ahayn in la baro in isaga, muujin gaar ah awgeed, uu reer Tesaloniika uga digay imaatinka Masiixa ee degdegga ah. Aragti caynkaas ahi waxay keeni lahayd jahawareer xagga iimaanka ah; waayo niyad-jabku badanaa wuxuu horseedaa rumaysadla’aan. Sidaa darteed rasuulku wuxuu walaalaha uga digay inaanay aqbalin farriin caynkaas ah iyagoo u haysta inay isaga ka timid, wuxuuna sii adkeeyey xaqiiqada ah in awoodda baabtiiska, oo nebige Daanyeel si cad u tilmaamay, ay weli soo bixi doonto oo ay dagaal la geli doonto dadka Ilaah. Ilaa ay awooddani ka fuliso shaqadeeda dilaaga ah oo caytanka leh, waxay noqon lahayd wax aan faa’iido lahayn in kiniisaddu sugto imaatinka Rabbigood. ‘Miyaydaan xusuusanayn,’ ayuu Bawlos weyddiiyey, ‘in markii aan weli idinla joogay aan waxyaalahan idiin sheegay?’”

“Cabsi badnaa waxay ahaayeen imtixaannadii ku soo fool lahaa kiniisadda runta ah. Xataa wakhtigii rasuulku wax qorayay, ‘qarsoodiga xumaanta’ ayaa durba bilaabay inuu shaqeeyo. Horumarrada mustaqbalka ka dhici lahaa waxay ahaan lahaayeen ‘sida ku shaqaynta Shayddaanka oo leh xoog oo dhan iyo calaamooyin iyo yaabab been ah, iyo khiyaanayn kasta oo xaqdarrada ah oo ku jirta kuwa halaagsamaya.’

“Si gaar ah ayay u murugo badan tahay hadalka rasuulka ee ku saabsan kuwa diidi doona inay aqbalaan ‘jacaylka runta.’ ‘Sababtan aawadeed,’ ayuu ka sheegay kuwii oo dhan oo si ula kac ah u diidi lahaa farriimaha runta, ‘Ilaah wuxuu u soo diri doonaa khiyaano xoog badan, inay beenta rumaystaan, in kulligood la xukumo kuwa aan runta rumaysan, laakiinse ku farxay xaqdarrada.’ Dadku digniinaha uu Ilaah naxariistiisa ku soo diro ma diidi karaan iyagoo aan ciqaab ka dhalan. Kuwa ku sii adkaysta inay digniinahaas ka jeestaan, Ilaah wuxuu ka qaadaa Ruuxiisa, isaga oo uga tegaya khiyaanooyinka ay jecel yihiin.” Falimaha Rasuullada, 265, 266.

In kasta oo Walaashii White ay si toos ah u aqoonsanayso “ninkii dembiga,” “kii sharka lahaa,” “wiilka halaagga” iyo “qarsoodiga xumaanta” ee ku jira tuduca Bawlos, oo ay ugu yeedho “awoodda baabbanimada,” haddana wax intaas ka badan ayay sheegaysaa. Waxay aqoonsanaysaa in astaamahan uu Bawlos u adeegsaday inuu ku tilmaamo baadariga Rooma ay ka soo unkantay kitaabka Daanyeel, markay tidhi, “Sidaas daraaddeed rasuulku wuxuu walaalaha uga digay inayan aqbalin farriin caynkaas ah iyagoo moodaya inay isaga ka timid, wuxuuna ku sii adkeeyey xaqiiqda ah in awoodda baabbanimada, oo si cad uu nebige Daanyeel u sharxay, ay weli soo kici doonto oo dagaal ku qaadi doonto dadka Ilaah. Ilaa ay awooddani dhammaysato shaqadeeda dilaaga ah oo cayda badan, wax aan micne lahayn bay kaniisaddu ku sugi lahayd imaatinka Rabbigooda.” Bawlos wuxuu qaybta farriinta ee reer Tesaloniika ee aqoonsanaysa baabbanimada ku salaynayey Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad, iyo aayadda lix iyo soddonaad.

Boqorkuna wuxuu yeeli doonaa siduu doonayo; wuuna isa sarraysiin doonaa, wuuna isa weynayn doonaa ilaah kasta ka sarreeya, oo wuxuu ka hadli doonaa waxyaalo yaab leh oo ka gees ah Ilaaha ilaahyada; wuuna liibaani doonaa ilaa cadhadu ka dhammaato, waayo wixii la goostay way dhici doonaan. Daanyeel 11:36.

Markii Bawlos uu aqoonsanayo baadariga isagoo leh, “ka gees yimaada oo iska sarraysiia wax kasta oo Ilaah loogu yeedho ama la caabudo; sidaas daraaddeed isagu sidii Ilaah ayuu ugu fadhiistaa macbudka Ilaah, isagoo isu muujinaya inuu Ilaah yahay,” Bawlos waxa uu erayadiisa ku soo koobayay sifayntii nebi Daaanyeel ka bixiyey “boqorka” yeeli doona “siduu doono,” oo “isaga qudhiisa” sarraysiin doona, isla markaana “naftiisa” ka weynayn doona “ilaah kasta.” Baadarigu waa boqorka ku hadla “waxyaalo yaab leh oo ka dhan ah Ilaaha ilaahyada”, baadariguna waa awoodda “guulaysan doonta ilaa” “cadho”-gii ugu horreeyey “la dhammeeyo” sannadkii 1798.

Daanyeel kow iyo toban, iyo aayadda lix iyo soddonaad, waa mid si buuxda lagama maarmaan u ah in si sax ah loo fahmo, haddii korodhka aqoonta ee 1989 la doonayo in si sax ah loo fahmo. Sababtaas awgeed, waxbaridda beenta ah ee sheegaysay in boqorka aayaddaas ku xusan uu ahaa Faransiiska, sida uu soo bandhigay Uriah Smith, ayaa lagu soo geliyey jilalkii ugu horreeyey ee Adventism-ka (1863 ilaa 1888). Smith wuxuu beddelay qoraalka aayadda lix iyo soddonaad oo ka yimid “boqorka” (“the” king) — kaas oo ahaa baabtiismada papal-ka oo lagu sifaynayey aayadihii ka horreeyey — una beddelay “boqor” (“a” king) (boqor kasta), si uu ugu nisbeeyo Faransiiskii aan Ilaah-aaminsanayn sifooyinka hab-cibaadeedkii Rooma; hase ahaatee, taas waxay ahayd oo keliya meel uu ka ambaqaaday si uu u soo bandhigo aragtidiisii uu jeclaa ee ahayd in Turkigu yahay boqorka woqooyi ee aayadda afartanaad iyo wixii ka dambeeya.

Shaydaanku goor hore ayuu bilaabay inuu mugdi geliyo xaqiiqada ah in boqorka aayadda ku xusan uu yahay baabasiimada, waana rasuul Bawlos kan markhaatifurka Daanyeel u siiya markhaati labaad xaqiiqadan. Walaashii White-na waxay bixisay markhaatiga saddexaad.

Shaydaanku kuma uu doonin oo keliya inuu qariyo runta ah in boqorka aayaddan lagu sheegay uu yahay baadariga, balse isagoo marin-habiyey runta ku jirta aayadda, Shaydaanku wuxuu sidoo kale mugdi geliyey muhiimadda waxa “cadhada” lagu sheegay aayaddu ay matalaysay. Baadarinimada ku jirta aayaddu waxay ahayd inay barwaaqowdo ilaa sannadkii 1798, markaas oo lagu dhuftay dhaawaceedii dhimashada lahaa. Sannadka 1798 waa dhammaadka laba kun iyo shan boqol iyo labaatankii sannadood ee cadhadii Ilaah ee lagu fuliyey boqortooyadii woqooyi ee Israa’iil, taas oo ka bilaabatay 723 BC.

Haddii Adventism-ku uu difaaci lahaa oo uu adkayn lahaa “toddobada wakhti,” sannadkii 1863, waxay ahaan lahayd ku dhawaad wax aan suurtagal ahayn in Uriah Smith uu kaga baxsado nacasnimadaas ku saabsan aayadda soddon iyo lixaad, waayo “cadhada” waxaa la fahmi lahaa inay matalayso cadhadii ugu horraysay ee Ilaah ee “toddobada wakhti,” sidaas darteedna aan haba yaraatee wax xidhiidh ah la lahayn Faransiiska. Kordhinta aqoonta ee 1989 waxaa taageeraya Bawlos qaybtaas, sababtaas aawadeedna digniinta Bawlos ee qaybtaas ku saabsan kuwa aan aqbalin jacaylka runta, balse aqbala marin-habaabin xooggan, waxay sidaas ku sameeyaan diidmooda runooyinka uu Bawlos ku soo bandhigayo qaybtaas. Mid ka mid ah runooyinkaas

waa aqoonsiga saxda ah ee boqorka woqooyi ee ku jira Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad, aayadaha afartan ilaa afartan iyo shan.

Qoraalkaas, ka dib markii Bawlos aqoonsado baadariga Rooma, wuxuu aqoonsanayaa taxane dhacdooyin ah oo dhamaadka dunida ka dhici doona, kuwaas oo horseedaya Imaatinka Labaad ee Masiixa, kaas oo ah mawduuca qoraalkaas. Wuxuu leeyahay, “markaas kan sharka leh waa la muujin doonaa.” “Kan sharka leh” waa baadariga, “kaas oo Rabbigu ku baabbi’in doono neefta afkiisa, kuna halligi doono iftiinka imaatinkiisa.” Markaas Bawlos wuxuu leeyahay, “Kaas oo imaatinkiisu yahay sida shuqulka Shaydaanka oo leh xoog oo dhan iyo calaamooyin iyo yaabab been ah.” Ciise waa kan “imaatinkiisu yahay sida shuqulka Shaydaanka.”

Shaqada mucjisada leh ee Shaydaanku waa muddada ka bilaabmaysa Sharciga Axadda ee dhowaan imanaya ilaa Miikaa’eel istaago oo wakhtiga imtixaanka aadanuhu xidhmo. Shaydaanku wax mucjisooyin ah ma sameeyo inta lagu jiro Toddobada Belaayo ee Ugu Dambaysa, kuwaas oo lagu shubo laga bilaabo xidhitaanka wakhtiga imtixaanka ilaa Masiixu soo noqdo.

Masiixu wuxuu leeyahay, “Midhahooda ayaad ku garan doontaan.” Haddii kuwa bogsiinno lagu sameeyo dhex maraa ay, muujinnadan aawadood, u janjeeraan inay cudurdaarsadaan dayacaaddooda sharciga Ilaah oo ay ku sii socdaan caasinimada, in kastoo ay leeyihiin awood heer kasta iyo qiyaas kasta gaadhi karta, taas ma caddaynayso inay haystaan awoodda weyn ee Ilaah. Taas lidkeeda, waa awoodda mucjiso-samaynta ee khiyaanoolaha weyn. Isagu waa ku xadgudbe sharciga anshaxa, wuxuuna adeegsadaa xeelad kasta oo uu hanan karo si uu dadka uga indho-tiro dabeecaddiisa runta ah. Waxaa naloo digay in maalmaha ugu dambeeya uu ku shaqayn doono calaamooyin iyo yaabab been ah. Oo yaababkan ayuu sii wadi doonaa ilaa xidhitaanka wakhtiga nimcada, si uu ugu tilmaamo caddayn ah inuu yahay malaa’ig nuur ah ee aan ahayn mid gudcurka. The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 911.

Bawlos wuxuu caddeynayaa in uu jiri doono riddo ka horraysa muujinta baabanimada, iyo in Imaatinka Labaad ee Masiixu dhici doono “ka dib” shaqada yaabka leh ee Shaydaanka. Shaqada yaabka leh ee Shaydaanku waxay ka bilaabataa sharciga Axadda ee Maraykanka, waxayna ku dhammaataa imaanshaha xidhitaanka albaabka nimcada iyo toddobada belaayo ee ugu dambaysa. Shaqada yaabka leh ee Shaydaanku waxay ka bilaabataa sharciga Axadda ee Maraykanka.

“Iyada oo la soo saarayo amar dhaqan-gelinaya hay’adda Baabtiisnimada iyadoo lagu xadgudbayo sharciga Ilaah, qarankeenna wuxuu si buuxda isaga goyn doonaa xaqnimada. Marka Protestantism-ku gacanteeda ka fidiso gudubka si ay u qabsato gacanta awoodda Roomaanka, marka ay ka tallaabto bohodka si ay gacmaha isula qabsato Ruuxnimada, marka, iyada oo hoos imanaysa saameynta midowgan saddex-geesoodka ah, dalkeenna uu diido mabda’ kasta oo Dastuurkiisa ah sidii dowlad Protestant ah oo jamhuuri ah, oo uu sameeyo diyaargarow lagu faafinayo beenaha iyo dhalanteedyada baabawnimada, markaas ayaan ogaan karnaa in wakhtigii yimid ee shaqada yaabka leh ee Shaydaanku soo gaadhay, oo dhammaadkuna dhow yahay.” Testimonies, volume 5, 451.

Sharciga Axadda waa dhammaadka boqortooyadii lixaad, oo ah bahalka dhulka ee Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad. Bahalka dhulku wuxuu bilaabay inuu xukumo dhammaadkii kunkii

laba boqol iyo lixdankii sannadood ee xukunkii baabanka sannadkii 1798. Sidaas daraaddeed, baabannimada waxaa la muujiyey sannadkii 538, in kastoo shaqadeedu ahayd inay dunida qabsato ay durba socotay markii Bawlos qoray erayadiisii. Ka hor sannadkii 538, waxaa jiri lahaa riddo ka horraysa muujinta ninkii dembiga, isagoo ku fadhiya macbudka Ilaah.

Dib-u-dhacii waxaa metelayay kiniisaddii Pergamos markii kiniisadda Masiixigu ay la heshiisay diinta heesanimada, sida uu astaan ugu ahaa boqorkii Constantine. Bawlos wuxuu tilmaamayay calaamadaha nebiyadeed ee ay waajib tahay inay dhacaan ka hor Imaatinka Labaad ee Masiixa. Markuu dib u xusuusiyey wixii uu hore u baray reer Tesaloniika, ayuu haddana weyddiinayaa inayan xusuusanayn inuu mar hore waxyaalahan runta ah baray? Dabadeedna wuxuu xusuusinayaa inay sidoo kale xusuustaan inuu baray in awoodi ay “celinayso” baabtinimada “si” baabtinimadu “wakhtigeeda loogu muujiyo?” Ereyga “withholdeth” wuxuu ka dhigan yahay celin ama xannibid. Ereyga “withholdeth” ayaa mar dambe isla tuducaas lagu turjumay “now letteth.”

Sidaas darteed tuducan si sax ah ayaa loo metelayaa sidan: “Oo haatan waad garanaysaan waxa xannibaya baabannimada, si baabannimadu u muuqato wakhtigeeda. Waayo qarsoodiga xumaantu (baabannimada) durba wuu shaqaynayaa; laakiin kan haatan xannibaya baabannimada, wuu sii wadi doonaa inuu xannibo baabannimada ilaa laga qaado jidka.” Markii William Miller gartay tuducan ku jira Tesaloniika wuxuu fahmay in xoogga ka horjoogsaday baabannimada inay kor ugu kacdo carshiga dunida sannadkii 538 uu ahaa Roomaankii jaahiliga ahaa, iyo in Roomaankii jaahiliga ahaa uu xannibi doono soo bixidda awoodda baabannimada ilaa Roomaankii jaahiliga ahaa “laga qaado jidka.”

“Muddadii, laba iyo tobanka sannadood ee aan deist-ka ahaa, waxaan akhriyey taariikh kasta oo aan heli kari jiray; laakiin haatan waxaan jeclaa Kitaabka Quduuska ah. Wuxuu baray wax ku saabsan Ciise! Hase ahaatee, weli qayb wanaagsan oo Kitaabka ka mid ahi way ii madoobayd. Sannadkii 1818 ama 19, anigoo la sheekaysanaya saaxiib aan booqasho ugu tagay, kaas oo i yaqaanay oo i maqli jiray anigoo hadlaya intii aan deist-ka ahaa, ayuu i weyddiiyey, si macne culus xanbaarsan, ‘Maxaad ka qabtaa aayaddan, iyo ta kale?’ isaga oo tixraacaya aayadihii hore ee aan ka soo horjeedi jiray intii aan deist-ka ahaa. Waan fahmay waxa uu damacsanaa, oo waxaan ku jawaabay—Haddii aad waqti i siisid, waxaan kuu sheegi doonaa waxa ay ka dhigan yihiin. ‘Intee le’eg ayaad waqti doonaysaa?’ Ma aqaan, laakiin waan kuu sheegi doonaa, ayaan ku jawaabay, waayo ma rumaysnayn in Ilaah bixiyey waxyi aan la fahmi karin. Markaas ayaan go’aansaday inaan barto Kitaabkayga Quduuska ah, anigoo rumaysan inaan ogaan karo waxa Ruuxa Quduuska ahi ula jeeday. Laakiin isla markii aan go’aankan qaatay ayaa fikirkiisii yimid—‘Haddii aad hesho tuduc aadan fahmi karin, maxaad samayn doontaa?’ Haddaba habkan daraasadda Kitaabka ayaa maskaxdayda ku soo dhacay:—Waxaan qaadan doonaa erayada tuducyada caynkaas ah, oo waxaan ka daba raaci doonaa Kitaabka oo dhan, oo sidan ayaan ku ogaan doonaa macnahooda. Waxaan haystay Iswaafajinta Cruden, taas oo aan u malaynayno inay tahay tan dunida ugu wanaagsan; sidaas daraaddeed waxaan qaatay taas iyo Kitaabkaygii, waxaan fadhiistay miiskaygii, oo wax kale ma aanan akhriyin, marka laga reebo wargeysyada wax yar, waayo waxaan go’aansaday inaan ogaado waxa Kitaabkaygu ka dhigan yahay.”

“Waxaan ka bilaabay Bilowgii, oo si tartiib ah ayaan u sii akhriyey; markaan imidna aayad aanan garan karin, waxaan dhex baadhay Baybalka si aan u ogaado waxa ay ka dhigan tahay. Markii aan Baybalka sidaas oo kale oo dhan u soo maray, hoogay, sida runtaasu u noqotay mid dhalaalaysa oo ammaanteedu weyn tahay! Waxaan helay wixii aan idiin wacdiyey. Waxaan ku qancay in toddobadii wakhti ay ku dhammaadeen 1843. Dabadeed waxaan imid 2300-ka maalmood; iyaguna waxay i geeyeen isla gunaanadkaas; laakiinse maan lahayn wax fikir ah oo aan ku ogaanayo goorta Badbaadiyuhu imanayay, mana rumaysan karin; hase ahaatee, nuurku si xoog leh buu iigu dhacay, sidaas daraaddeed garan waayey waxaan sameeyo. Haddana waxaan is-idhi, Waa inaan xidhaa biraha kicinta iyo suunka fuulka; kama dheereyn doono Baybalka, gadaalna ugama hadhi doono. Wax alla wixii Baybalku baro, waan ku dhegganaan doonaa. Hase yeeshee weli waxaa jiray aayado aanan fahmi karin.”

“Intaas ayaa ku filan habkiisii guud ee uu Kitaabka Quduuska ah u baran jiray. Mar kale ayuu sheegay habkii uu ku go’amin jiray macnaha qoraalka ina hor yaal—macnaha ‘kan joogtada ah.’ ‘Waxaan sii akhriyey,’ ayuu yidhi, ‘mana aanan helin meel kale oo lagu arkay, Daniel mooyaane. Markaas waxaan qaatay erayadii la socday, “la qaadi doono.” Isagu wuxuu qaadi doonaa kan joogtada ah, “tan iyo wakhtiga kan joogtada ah la qaadi doono,” iwm. Waxaan sii akhriyey, oo waxaan mooday inaan wax iftiin ah ka heli doonin qoraalka; ugu dambayntiina waxaan imid 2 Tesaloniika 2:7–8. “Waayo qarsoodiga xumaantu durba wuu shaqaynayaa; kan imminka horjoogaa wuu horjoogsan doonaa, ilaa isaga jidka laga saaro; markaas kan sharka leh waa la muujin doonaa,” iwm. Oo markii aan qoraalkaas imid, bal sida runtaasi u caddaatay oo u ammaansanayd! Waa taas! taas waa ‘kan joogtada ah!’ Haddaba, Bawlos muxuu uga jeedaa “kan imminka horjooga,” ama xanibaya? “Ninkii dembiga,” iyo “kan sharka leh,” waxaa loola jeedaa Baabanimada. Haddaba, waa maxay waxa ka horjoogsada Baabanimada in la muujiyo? Waa jaahilnimada; sidaas darteed, ‘kan joogtada ah’ waa inuu ka dhigan yahay jaahilnimada.’ William Miller, Apollos Hale, The Second Advent Manual, 65, 66.

Haddii aan la lahayn faham ah in “tan maalin walba ah” ee ku jirta kitaabka Daanyeel ay astaan u ahayd jaahilnimada, Miller si dhib leh buu u horumarin kari lahaa qaab-dhismeedkii uu ku dul dhisay nidaamkiisii nebiyadeed. “Tan maalin walba ah” waxa shan jeer laga helaa kitaabka Daanyeel, mar kastana waxa ku xigta astaan ka tarjumaysa baabanimada. Caddaynta muujinaysa in “tan maalin walba ah” ee ku jirta kitaabka Daanyeel ay tahay jaahilnimo waxa laga helaa warqaddii Bawlos u qoray reer Tesaloniika. Halkaas waxaa ku taalla mid ka mid ah digniinaha ugu culus ee ku jira Erayga Ilaah, waayo Bawlos halkaas si cad ayuu u sheegay in kuwa aan runta jeclayn loo diri doono khiyaano xoog leh. Runta si ula kac ah loogu meeleeeyey Tesaloniika waxay ahayd aqoonsiga xidhiidhka ka dhexeeya jaahilnimada iyo baabanimada, oo in runtaas la diido waa in la hubiyo in khiyaanada xoogga leh ay noqon doonto natiijada diidmadaas.

Waxaannu mowduucan ku sii wadi doonaa maqaalka xiga.

Joogsada, oo yaabba; qayliya, oo qayliya; way sakhraansan yihiin, laakiinse khamri kuma aha; way garangaraan, laakiinse cabbid xoog leh kuma aha. Waayo, Rabbigu wuxuu idinku shubay ruuxa hurdo qoto dheer, oo indhihiinna wuu xidhay; nebiyadii iyo taliyayaashiinnii, wax arkayaashii, isagaa daboolay. Oo riyadii wax walba waxay idiin noqotay sidii erayada kitaab la shaabadeeyey, oo dadku u dhiibaan mid aqoon leh, iyagoo leh, Fadlan tan akhri; markaasuu

yidhaahdaa, Ma akhriyi karo; waayo, waa la shaabadeeyey. Oo kitaabkii waxaa loo dhiibaa kii aan aqoon lahayn, iyadoo lagu leeyahay, Fadlan tan akhri; markaasuu yidhaahdaa, Anigu ma ihi mid aqoon leh. Sidaas daraaddeed Sayidku wuxuu yidhi, Maaddaama dadkanu afkooda iigu soo dhowaadaan, oo bushimahooda igu maamuusaan, laakiinse qalbigooda iga fogeeyeen, oo cabsidooda xaggayga ahna ay tahay wax lagu baray amarka dadka; sidaas daraaddeed, bal ogaada, waxaan mar kale dadkan ku dhex samayn doonaa shaqo yaab leh, xataa shaqo yaab leh iyo wax lala yaabo; waayo, xigmadda nimankooda xigmadda leh way baabbi'i doontaa, oo garashada nimankooda waxgaradka ahna waa la qarín doonaa. Waxaa iska hoogay kuwa taladooda si qoto dheer uga qariya Rabbiga, oo shuqulladooduna gudcurka ku jiraan, oo yidhaahda, Bal yaa ina arka? oo yaa ina ogaada? Hubaal waxyaalaha aad rogrogaysaan waxaa loo tixgelin doonaa sida dhoobada dheryasameeyaha; waayo, shuqulku miyuu kii sameeyey ka odhan doonaa, Ima uu samayn? mise waxa la sameeyey miyuu kii qaabeeyey ka odhan doonaa, Isagu waxgarasho ma lahayn? Ishacyaah 29:9–16.